

Bente e kgolo ya diletswa tsa brase

Pale ka Patricia de Villiers
Ditshwantsho ka Heidel Dedekind
E fetoletswe ke Hilda Mohale

Zaide le Joe ba ne ba ipatile. Ba ne ba ipatile ka tlasa kalana e kgolo ka hara holo ya toropo. Ho ne ho tletse lerole ka tlase ka moo mme Joe o ne a utlwa eka ho na le sekgo se boya se leketlileng ka hodima hlooho ya hae. Ba ne ba ipatile moo hobane bente ya diletswa tsa brase e ne e itokisetsa ho ikwetlisa ka holong eo, mme ntho e le nngwe eo Zaide a neng a lakatsa ho e etsa ho feta tse ding lefatsheng lohle, e ne e le ho ba seletsi benteng.

Pelenyana hoseng hoo Zaide o ne a ile a emisa Joe ka ntle mabenkeleng. O ne a tshwere vuvuzela e mmala wa lamunu, pitsa ya kgale e kgobehileng le thupa.

“Joe,” a rialo, “Joe, tloo ka pele o tsamaye le nna!”

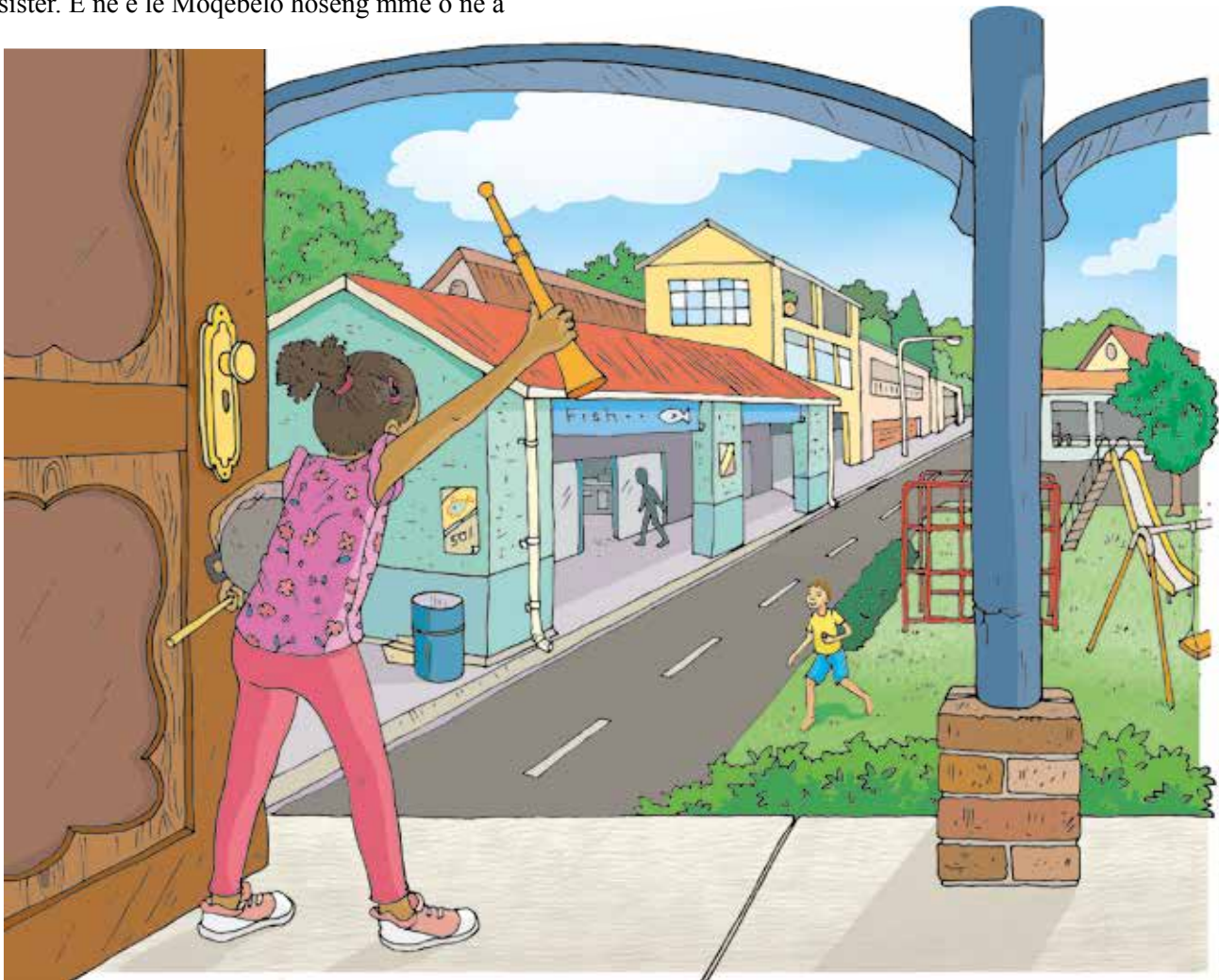
“Re ya hokae?” ha botsa Joe ya neng a ntse a itjella koeksister. E ne e le Moqebelo hoseng mme o ne a

thabetse ho itsamaela feela a theosa Mmila o Moholo a tletse tswekere molomong wa hae mme letsatsi le mofuthu le mo otl'a sefahlelong.

“Re tshwanetse re ye holong ya toropo,” ha rialo Zaide. “Phakisa! Ha re mathe!” mme a rialo a matha.

Joe o ne a sa batle ho matha, empa o ne a rata Zaide, mme yaba o mo sala morao ho potela ka huku mme a feta lebenkele la malome wa hae la ditlhapi le ho paroletsa lebalala la dipapadi la bana ba banyenyane ho ya holong ya toropo. Yaba o bona Zaide a mo hwehla ka letsoho haholo a le ka mora le leng la mamati a maholo a hodima ditepisi tsa holo ya toropo.

“Tloo kapele!” a rialo. “Phakisa, Joe!”

Karete ya
11 ya pale
SESOTHO

Etsa hore dipale di be bohlokwa sekolong sa heno

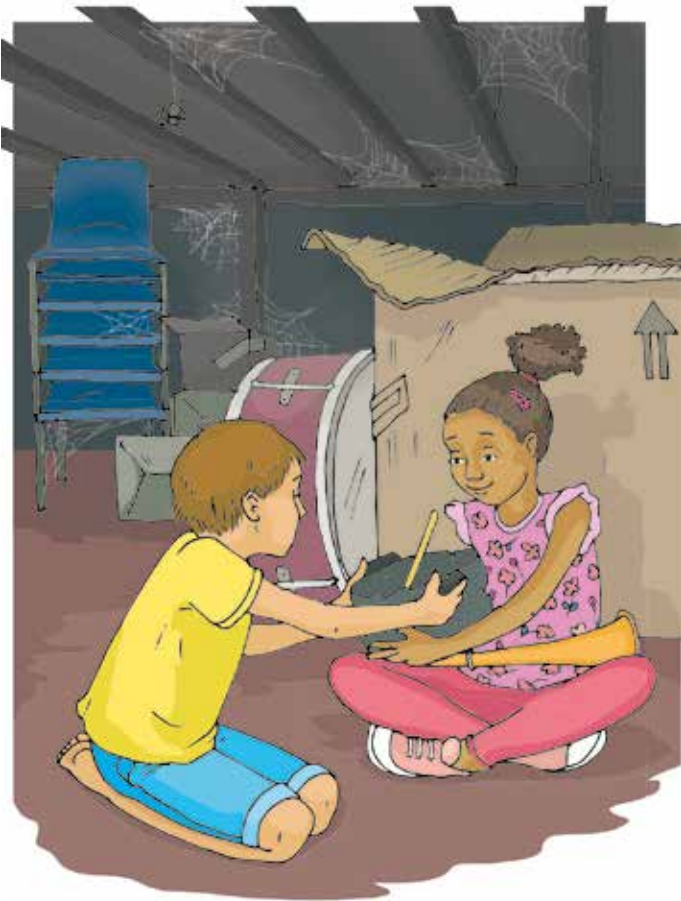
A mo etella pele ho kena ka holong mme a bea monwana molomong. “Shhhh,” a rialo, “shhhh.” Ho ne ho se motho ka holong ha e se feela seqhenqha sa monna ya neng a apere yunifomo e tala mme a kgalehile setulong.

“O etsang?” ha hweshetsa Joe.

“Shhhh!” ha rialo Zaide hape a kgasa ka matsoho le mangwele ka hara sekge o se ka tlasa kalana. “Tloo!” a rialo ho Joe. Joe o ne a hlile a sa batle ho mo latela ho ya sebakeng se lefifi, empa le yena a kgasa kamora hae leha ho le jwalo.

“Re tlo etsang moo?” ha hweshetsa Joe. “Ke a tshaba. Ke nahana hore ho na le dikgo mona.”

“Se ke wa iketsa ngwana wena,” Zaide a mo araba a seba. “Re tliho bapala le bente! Nka moropa wa hao ke ona.” Yaba o mo fa pitsa le thupa.

Ka ona motsotso oo ba utlwa mantswe a phahameng ka hara holo le ho hulana ha ditulo ha di ntse di suthiswa. Yaba ba utlwa modumo wa *Oom-pah-pah* le modumo o hodimo wa terompeta le ho thwathwaretsa ha moropa o moholo. Mme hanghang, ka modumo o moholo, bente yohle ya qala ho letsa pina mmoho. Ho ne ho hlile ho kgahlisa e le ka nnete.

“Ha re etse, Joe,” ha rialo Zaide mme a bea vuvuzela molomong yaba o butswela haholo. “Etsa le WENA! Otlala moropa oo wa hao, Joe!” Yaba Joe o qala ho otlala pitsa ha Zaide a butswela vuvuzela hangata.

Hanghang bente ya emisa ho bapala. Empa Zaide le Joe ba nna ba tswela pele nakwana e itseng pele le bona ba emisa.

“Ho na le motho ya neng a tlaila,” ba utlwa lentse le leng le rialo.

“Ha se ho rona mona. E tswa mane ka tlasa nthwane,” ba utlwa lentse le leng le rialo.

Zaide le Joe ba dula ba kgutsitse. Yaba ho hlaha sefahleho – ho na le motho ya neng a iname a shebile ka tlasa kalana! Bana bana ba babedi ba honyella hare ka hara lefifi kamoo. Empa, tje! Lerole le ne le tsikinyetsa nko ya Joe mme o ne a sa kgone ho ithiba. A ithimola, eseng ha nngwe feela, empa hararo! *Heethiyaa! Heethiya! Heethiya!*

“Etswang ka moo,” ha rialo lentse la monna. “Ke a tseba hore ho na le motho ka moo.”

Eba mahlahlaha ka pale!

Mehopolo e itseng ke ena bakeng sa ho sebedisa pale e leqepheng la 1 ho isa ho la 3 mmoho le bana ba tlelase ya hao le/kapa ba tlelapo ya hao ya ho bala. Kgetha mehopolo e tshwanetseng hantle dilemo le dithahasello tsa bana ba hao.

- ★ Batla pitsa ya ho pheha le thupa kapa kgaba ya patsi. Bakeng sa ho tsebisa pale, kubuta pitsa mme o qale ho e otla ka thupa/kgaba jwaloka haeka ke moropa ho etsa morethetho wa tlwaelo. Emela hore bana ba eellwe seo o se etsang ebe o ba mema ho etsa le bona ka ho sebedisa matsoho a bona hodima menoto ya bona kapa fatshe. Hlalosa hore o tlo ba balla pale e mabapi le ngwanana ya neng a batla ho letsa benteng.
- ★ Ha o qetile ho bala pale eo, botsa bana hore ebe ba kile ba letsetsa bente kapa ba utlwa bente e letsa. (E ka nna ya se be bente ya brase feela – e ka nna ya ba sehlopha sefe kapa sefe sa diletswa se letsang mmoho.) Jwale ebe o re ba hlalose

hore ke seletswa sefe seo ba kileng ba se letsa kapa seo ba ka lakatsang ho se letsa benteng. Mmoho lehang ho etsisa medumo ya diletswa tseo le di tsebang.

- ★ Kopa bana ho etsa diphousetara tse ka beng di manamisitswe hohle ka hara toropo bakeng sa ho bapatsa phareiti e tla tshwarwa. Tshwarang puisano mabapi le tlhahisoleseding eo ba tlang ho hloka ho e kenyeletsa diphousetareng pele bana ba qala.
- ★ Hlahisa hore bana ba sebedise dintho tse resaekelwang le tse ding bakeng sa ho etsa diletswa tsa mmoho. Ho etsa mohlala, o ka etsa shwehleshwehle ka ho tshela majwana ka hara setshelo sa polasetiki kapa kotikoti e nang le sekwahelo. E kgabise ka ho taka dipaterone hodima leqephehadi mme ebe o le kgomaretsa hodima setshelo/kotikoti. Hang ha diletswa tseo di se di entswe, e re bana ba di sebedise ha ba ntse ba bina dipina tseo ba di ratang mmoho.

Mabapi le porojeke ya Story Powered Schools

Nal'ibali (lentswe la isiXhosa bakeng sa "pale ke ena") ke letsholo la naha la ho-balla-boithabiso bakeng sa ho tsoseletsa bokgoni ba bana ka ho ba balla le ho ba phetela dipale.

Story Powered Schools ke porojeke ya teko e tlisang mokgwatshebetso wa letsholo la Nal'ibali la ho-balla-boithabiso le pakilweng ntshetsopeleng ya tsebo ya ho bala le ho ngola dikolong tse kgethilweng mane Eastern Cape le KwaZulu-Natal. E ananetswe ke Lefapha la Thuto, e entswe hore e kgonahale ke United States Agency for International Development (USAID).

Dikolo tseo e leng karolo ya porojeke ya Story Powered Schools di ikemiseditse ho tsoseletsa bokgoni ba baithuti ba tsona ka ho pheta dipale le ho bala. Di sebedisa matla a dipale ho kgothaletsa baithuti ba tsona hore ba batle ho bala le ho ngola.

